

Gebiedsbeschrijving Boezem Noordwest Overijssel

I. HET STROOMGEBIED

De Boezem van Noordwest Overijssel (NWO) ligt tussen het overgangsgebied van het Drents plateau in het noordoosten en de Noordoostpolder in het zuidwesten. In de huidige situatie is het afwaterend oppervlak van de boezem ongeveer 12.000 hectare. Daarvan is ongeveer 3.000 hectare oppervlaktewater en 9.000 hectare boezemland. Dit boezemland staat in de winter veelal onder water maar in de zomerperiode is het toegankelijk voor landschapsbeheer. Een groot deel van de Boezem bestaat uit de natuurgebieden Wieden en Weerribben. Deze zijn ontstaan door het afgraven van veen voor turfwinning. De gebieden bestaan uit petgaten, plassen, rietvelden, hooilanden en moerasbossen. De Boezem bestaat uit een complex van kanalen, vaarten, ondiepe plassen en petgaten in een laagveengebied dat voortdurend in ontwikkeling is. Het complex is een waterstaatkundig en ecologisch geheel. Er zijn allerlei natuurtypen aanwezig (van open water via veen naar bos). Soms kan zich zelfs hoogveen vormen. De bodem bestaat voor minder dan 50% uit veen, het overige gedeelte is zand of klei. Door de tijd heen heeft turfwinning in de boezem plaats gemaakt voor andere water gerelateerd diensten zoals visserij, rietteelt, recreatie en waterberging. Het geheel aan gebruiksfuncties maakt het gebied bijzonder en zorgt voor de instandhouding van het gebied zoals het nu is. De watergangen in de Boezem voeren water aan vanuit Drenthe naar de boezem. Naast de wateren uit Drenthe, de Wapserveensche Aa en Vledder Aa, wateren ook de aangrenzende (landbouw)polders af op de boezem. Het watersysteem heeft een functie in de aan- en afvoer van water voor de landbouw. Waterschap Reest en Wieden is de beheerder van het waterlichaam.

II. FUNCTIES

Landbouw

De natuurgebieden in de boezem worden omringd door landbouwpolders. De waterhuishouding in de aangrenzende polders heeft effect op het watersysteem van de Boezem, zowel kwantitatief als kwalitatief.

In de aangrenzende polders van de Boezem staat de landbouwfunctie centraal. Het water stroomt middels gemalen de Boezem in. De Boezem is gescheiden van de polders door een boezemkade. Binnen de polders, die grotendeels uit landbouwpercelen bestaan, liggen ook enkele natuurgebieden. Het peil in deze gebieden kan gevolgen hebben voor de landbouwgebieden, ondanks het feit dat de Boezem afgeschermd wordt door de boezemkade. Voor het gebied Noordwest Overijssel is in 2003 het Strategisch Groenproject Noordwest Overijssel (SGP) opgesteld dat wordt uitgevoerd via de Landinrichting Noordwest Overijssel. Het SGP project voorziet in landbouw- en natuurontwikkeling. Voor de nieuwe natuurgebieden geldt dat deze een bufferende werking hebben tussen landbouwgebied en de boezem. Dit biedt mogelijkheden voor aanpassingen in het peilbeheer binnen de boezem. Het landbouwkundig gebruik bestaat vooral uit grasland (14.791 ha) en akkerbouw (1.171 ha).

Stedelijk gebied

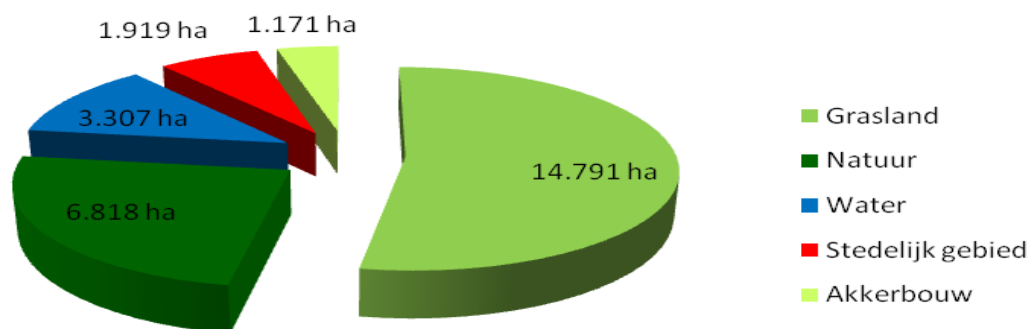
Op de hogere delen van de Boezem zijn enkele dorpen gevestigd. In het stroomgebied van de Boezem NWO liggen de woonkernen Belt-Schutsloot, Blokzijl, Giethoorn, Kalenberg, Kuinre (gedeeltelijk), Ossenzijl, Scheerwolde, Sint-Jansklooster, Steenwijk (gedeeltelijk) en Steenwijkerwold.

In het boezemgebied bevinden zich enkele woonkernen. Deze zijn van oudsher verweven met het boezemgebied. Voor het stedelijk gebied is veiligheid tegen wateroverlast belangrijk. De woningen en gebouwen staan veelal direct aan het water of achter de boezemkade.

Grootschalige veranderingen in het waterpeil zijn gezien de veiligheid van het stedelijk gebied niet gewenst.

Natuur

In het Omgevingsplan van de provincie Drenthe en het Streekplan 2000+ van de provincie Overijssel wordt de natuurfunctie aangemerkt als belangrijke functie in het stroomgebied van de Boezem. Natuur (Wieden en Weerribben) beslaat 6.818 ha van het oppervlak en 3.307 ha bestaat uit open water. De natuurgebieden en het oppervlaktewater hebben naast natuur een recreatieve functie. Op de oppervlaktewateren wordt gevaren met onder andere kano's en fluisterboten. Daarnaast vindt rietteelt plaats. Een deel van de wateren ligt in een ecologische verbindingszone. Voor de natuurfunctie is meer dynamiek in het waterpeil gewenst. Bij de afstemming van het waterpeil dient ook met de andere functies rekening te worden gehouden.

Figuur. Functieverdeling

III. WATERVEILIGHEID

In dit deelgebied zijn de primaire keringen vrijwel geheel op orde. Op één punt ligt de kering te laag ten opzichte van het NAP: keersluis De Whaa in Blokzijl in dijkkring 7. De regionale keringen zijn goed op orde.

Opgaven en maatregelen

Gedurende de planperiode worden maatregelen genomen om het niveau van keersluis De Whaa ten opzichte van het NAP te verhogen, zodat de gehele primaire kering voldoet aan de normen.

IV. VOLDOENDE WATER

Droge gebieden en natte gebieden (paragraaf 4.3. en 4.4.)

Doordat omliggende landbouwpolders lager liggen dan de wateren in de Wieden en Weerribben vindt wegzijging van water plaats vanuit de Boezem. Het wegzijgen van water kan in de zomer leiden tot droogte en inklinking van veen. Om verdergaande maaiveldaling te voorkomen kan water worden ingelaten.

De landbouwers worden ook geconfronteerd met deze maaiveldaling. Deze maaiveldaling proberen we zo gering mogelijk te houden door een flexibel peil waardoor in de gegeven omstandigheden het peil steeds maximaal is, waarbij tegelijkertijd landbouw mogelijk blijft. Het flexibel peil volgt de maaiveldaling, zodat het peil periodiek wordt bijgesteld aan de mate van maaiveldaling.

De hoger gelegen noordzijde van het stroomgebied is een vrij afwaterend gebied met diepe grondwaterstanden en lokaal droge omstandigheden. De lijn met relatief nat gebied is ligt over de regio Kuinre-Ossenzijl-Oldemarkt, Zuidveen, omgeving Giethoorn, Leeuwterveld en polder

Barsbeek. De lijn met relatief droog gebied ligt over de regio omgeving Willemsoord , Steenwijkerwold en de stuwwal ten oosten van Vollenhove.

Wateroverlast in extreme situaties

Met het huidige klimaatscenario ligt er in het stroomgebied nog een opgave van 752 hectare. Hiervan is 75 hectare gerelateerd aan het hoofdwatersysteem van de Boezem. De overige 677 hectare zijn lokale opgaven in de polders, onafhankelijk van het hoofdwatersysteem. Als rekening wordt gehouden met klimaatscenario G dan is de totale opgave 887 hectare. In deze opgaven is ook rekening gehouden met de opgaven voor het buitenwater en de afwatering naar Friesland.

Ontwikkelingen

In het kader van het Overijsselse samenwerkingsverband “Samen werkt beter” wordt in dit gebied gewerkt aan planvorming rond de ecologische verbinding tussen de Wieden en de Weerribben. Het gebied wat hier mee te maken krijgt is intensief bemalen en daarom zijn wij vanuit onze verantwoordelijkheid als lokale waterbeheerder nauw betrokken bij de ontwikkeling van mogelijk meer concrete toekomstige plannen in deze regio.

Opgaven en maatregelen

WOM project waterberging met Natuur Beulakerpolder (afgerond)

In het kader van de landinrichting Noordwest Overijssel is in de voormalige Beulakerpolder in 2010 een waterberging van 500.000 m³ gerealiseerd. Door inzet van deze waterberging in hoogwaterperioden, wordt de boezem tijdelijk ontlast van een te grote aanvoer van water waardoor de kans op wateroverlast in dit gebied is verminderd. Dit project is gecombineerd met doelen voor natuurontwikkeling, vaartourisme en de inrichting van een recreatie terrein.

WOM project waterberging met Natuur Wetering Oost – en West (afgerond)

In het kader van de landinrichting Noordwest Overijssel is het gebied ten oosten en westen van de Wetering in 2014 een waterberging gerealiseerd van totaal 2,3 miljoen m³ water. Door inzet van deze waterberging in hoogwaterperioden, wordt de boezem tijdelijk ontlast van een te grote aanvoer van water waardoor de kans op wateroverlast in dit gebied is verminderd. Dit project is gecombineerd met doelen voor natuurontwikkeling.

WOM project verbetering GGOR Landbouw Veenweidepolders rond de Weerribben (afgerond)

Met de oplevering van dit project in het landbouw veenweidegebied rond de Weerribben in 2009, zijn voor 2.024 ha diverse landbouwkundige knelpunten opgelost.

WOM project verbetering GGOR Landbouw Scheerwolde (in afronding)

Met de oplevering van dit project in het landbouwgebied Scheerwolde, zijn voor 3.500 ha diverse landbouwkundige knelpunten opgelost.

Diverse projecten gecombineerd met natuurontwikkeling

- Nieuwe natuur combi waterberging Lageweg (uitgevoerd)
6.6 m³ waterberging, 43 ha GGOR natuur
- Nieuwe natuur combi waterberging Meenthebrug-zuid (uitgevoerd)
5.000 m³ waterberging, 14 ha GGOR natuur
- Nieuwe natuur combi Waterberging Groene Kruispunt (uitgevoerd)
10.000 m³ waterberging, 23 ha GGOR natuur

GGOR			
Opgaven droge gebieden			ha
Opgaven natte gebieden			ha
<i>Maatregelen conform nog uit te werken GGOR methodiek</i>			
Wateroverlast (WB21)			
Opgaven oplossen knelpunten wateroverlast	664 -	1002	ha
Opgave oplossen knelpunten woningen en gebouwen		133	stuks
<i>Maatregelen conform WB21 realisatiestrategie</i>			
<i>GGOR opgaven wordt in planperiode onderzocht</i>			
<i>WB21 totale opgave KRW opgave 2016-2021</i>			

Beheer			
Opgave oplossen knelpunten beheer en onderhoud kritische watergangen		N	stuks
<i>Maatregelen knelpunten beheer en onderhoud kritische watergangen</i>			

V. SCHOON WATER

Waterkwaliteit en ecologie (WBP paragraaf 5.2)

Chemie

De chemische toestand van de boezem van Noordwest Overijssel is goed, alle prioritaire stoffen en specifiek verontreinigende stoffen voldoen aan de norm.

Biologie

De toestand is in 2014 beter dan in 2009. Dit komt onder andere doordat de kwaliteit van het IJsselmeerwater dat gebruikt wordt voor de inlaat van water in de boezem is verbeterd. In het veld is een omslag waarneembaar in de waterkwaliteit van de boezem. De boezem lijkt van een eutroof systeem naar een mesotroof systeem te veranderen. Het doorzicht en de zuurgraad lopen hierop nog achter. Ook voor deze factoren is een positieve trend waarneembaar en daarmee de verwachting dat dit ook op orde komt. Het N2000 beheerplan van de boezem is nog niet vastgesteld. Hieruit kunnen aanvullende doelen worden gesteld welke daarna opgenomen worden in de KRW opgave.

De diversiteit aan *marcofauna* (kleine waterbeestjes) en de *watervegetatie* is divers en soortenrijk. Er komen veel verschillende soorten kranswieren voor in de boezem. In de boezem van Noordwest Overijssel in de Belterwijde West en Oost 13 verschillende *vissoorten* waargenomen, waaronder Marmergrondel en Kleine modderkruiper. De meest voorkomende vissoorten zijn hier de Brasem, Blankvoorn en Baars. In de Venematen en Duiningerzand komen meer limnofiele soorten voor (vissen die van stilstaand plantenrijk water houden), zoals Ruisvoorn, maar ook zeelt en vetje. Eind 2013 is de vispassage bij gemaal Stroink gerealiseerd. Hiervan wordt nog een positief effect verwacht op de visstand.

Opgaven en maatregelen

Waterkwaliteit en ecologie (KRW)		
Opgave verbeteren macrofauna	0	EKR
Opgave verbeteren overige waterflora	0	EKR
Opgave vis	0	EKR
Opgave fytoplankton	0	EKR
<i>Maatregelen conform KRW-systematiek:</i>		
- natuurvriendelijk onderhoud	0	km
- hermeanderen	0	km
- natuurvriendelijk inrichten	0	km
- stuwen vispasseerbaar maken	0	Stuks

EKR = Ecologische Kwaliteits Ratio

GGOR opgaven wordt in planperiode onderzocht

VI. AFVALWATERKETEN

Het afvalwater uit het deelgebied Boezem Noordwest Overijssel wordt gezuiverd in Vollenhove en Steenwijk.

Het gezuiverde water wordt ontvangen binnen het deelgebied Boezem Noordwest Overijssel en het Kadoelermeer dat in beheer is bij het waterschap Zuiderzeeland.

Naast het dagelijks onderhoud en beheer zijn in de planperiode geen bijzondere investeringen in de afvalwaterketen voorzien in dit gebied.

BIJLAGE KAART DEELGEBIED

De overzichtskaart van dit deelgebied is opgenomen in Bijlage 4. Onderdeel 6. Kaarten deelgebieden Reest en Wieden.